

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Пламен Георгиев Панайотов, д.м.

Медицински Университет „Проф. д-р П. Стоянов“-Варна

Катедра Сърдечно-съдова хирургия и ангиология

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“

в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1.

„Медицина“, за научна специалност и докторска програма „Хирургия“, шифър: 03.01.49,

утвърден член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-576/17.12.2021 г. на Ректора на Медицинския университет-Варна.

Тема: „ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕНИЕ НА КАРОТИДНИ АРТЕРИИ ПРИ МУЛТИФОКАЛНА АТЕРОСКЛЕРОЗА“

на д-р Емил Димитров Йорданов

хирург към Клиниката по съдова хирургия на УМБАЛ „Св. Марина“-ЕАД,

докторант по докторска програма „съдова хирургия“ към Клиника по съдова хирургия на УМБАЛ „Св.Марина“-Варна на Факултет „Медицина“

Научен ръководител: проф. д-р Веселин Петров Петров, д.м.

Кариерен профил на докторанта

Д-р Емил Димитров Йорданов е роден на 02.08.1976 г. Завършил е средно образование в Първа езикова гимназия с преподаване на английски и немски език в гр. Варна. През 2001 г. се дипломира в Медицински Университет „Проф. д-р П. Стоянов“ в гр. Варна, специалност „Медицина“ Започва работа и в периода 2001-2006 г. е специализант по хирургия към Катедрата по обща и оперативна хирургия на МУ-Варна. Има придобити специалности по „Хирургия“ през 2007 и по „Съдова хирургия“ през 2012 г. Работи в Клиниката по съдова хирургия към УМБАЛ „Св. Марина“-Варна от 2006 г. Има краткосрочни специализации в гр. Милано, Италия, гр. Понтресина, Швейцария и гр. Прага, Чехия.

Д-р Емил Йорданов води упражнения по обща хирургия от факултетите по медицина и дентална медицина, по съдова хирургия на студенти по медицина българоезично и англоезично обучение. Владее английски, немски и руски език.

Общо описание на представените материали

Представени са ми в електронен и печатен вариант дисертация и автореферат, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане в Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“-Варна. Предоставени са ми и копия на 2 от свързаните с дисертационния труд публикации в електронен вариант.

Темата на дисертационния труд е актуална и дисертабилна - оперативното лечение на каротидните артерии, засегнати от мултифокална атеросклероза, е пряко свързана със сърдечно-съдовите заболявания, най-значимата причина за фатални изходи на хората в България. Проблемите са свързани със съвременната диагностика и активното лечение, което може да носи висок периоперативен риск. От своевременно и точно поставени показания за оперативно лечение зависят в голяма степен и ранните и отдалечени следоперативни резултати, вкл. качеството на живот на пациентите. В този смисъл, изборът на най-подходящите инструментални образни методи за точна диагноза, клинични и ехокардиографски показатели, както и оценката на рисковите фактори за неблагоприятен изход от лечението може да бъде особено полезна в бъдещата работа не само на дисертанта, но и на съдови хирурзи, инвазивни радиолози, невролози, инвазивни и клинични кардиолози и кардиохирурзи в страната.

Дисертационният труд е представен на 205 страници, структуриран в 5 основни раздела с допълнителни точки в повечето от тях. Основните раздели са: Въведение – 2 стр.; Литературен обзор – 59 стр.; Цел и задачи – 1 стр.; Клиничен материал и методи – 10 стр.; Собствени резултати – 55 стр.; Обсъждане – 45 стр.; Заключение – 2 стр.; Изводи – 1 стр. Библиография – включва 230 заглавия, от които 26 на български и 204 на чужди автори. Прави впечатление, че издадените през последните 2 години са 149. Дисертационният труд е онагледен с 30 таблици и 105 фигури/диаграми.

Посочените от автора 5 приноса са с научно-приложен и потвърдителен характер.

Във **въведението** дисертантът обосновава значимостта на проблема с мултифокалната атеросклероза и нейните проявления със засягане на каротидните артерии. Със застаряването на популацията в България, диагностиката и лечението на тази патология, вкл. точният момент и вид на хирургична или интервенционална намеса стават все по-важни.

Литературният обзор включва 7 раздела, някои от които имат подточки, както е при разглеждането на проблемите с хирургичните методи на лечение на каротидната атеросклероза, следоперативното проследяване на пациентите и индивидуалното качество на живот преди и след лечението.

Последната точка от литературния обзор е „Критична оценка на литературата по проблемния кръг“, в която дисертантът обобщава настоящето ниво на познаване на тази патология и нейното лечение в българската и световната практика.

Основната цел на дисертацията е „Да се проучат в съпоставителен план собствените резултати от приложението на каротидната ендартеректомия и стентирането с ангиопластика при болните с каротидна атеросклероза“. Целта е ясно дефинирана и поставя ударението върху възможностите за профилактика, своевременна диагностика и лечение на каротидната атеросклероза.

Поставените от дисертанта 6 задачи са конкретни и пряко свързани с поставената цел.

Клиничният материал на дисертацията включва ретроспективно проучване на данните за 199 пациенти, лекувани по повод значима стеноза на каротидна артерия едностранно или двустранно в периода от 01.01.2013 г. до 30.11.2020 г. Пациентите са хоспитализирани в Клиниката по съдова хирургия на УМБАЛ „Св. Марина“-Варна, където работи дисертантът.

Пациентите с каротидна ендартеректомия са 107 на възраст между 47 и 88 години. Втората основна група обект на това изследване са 92 пациенти, лекувани чрез стентиране и ангиопластика. Възрастта в тази група е между 45 и 84 г, съпоставима с възрастта на пациентите от хирургичната група. Направен е анализ по пол и възраст на тази популация, както и разпределението във времето на доминиращите методи за лечение през различните периоди от време. Направен е анализ и на рисковия профил на пациентите според ASA класовете им. Проследяването е за появата на ранни усложнения след оперативната интервенция или перкутанна процедура, като данните са от клинични прегледи и Доплер сонография.

Хирургичната техника на операциите по повод стеноза на каротидната артерия, едностранно или двустранно, е описана детайлно. Добре са дадени детайлите с използване на каротиден шънт и пач-пластика. Достатъчно внимание е отделено и на техниката на ангиопластиката и стентирането на каротидните артерии. Посочени са критериите за прилагане на хирургична или интервенционална техника за възстановяване на проходимостта на засегнатата каротидна артерия.

В дисертацията е отделено внимание на основните диагностични методи, използвани при атеросклеротично засягане на каротидните артерии. Описват се диагностичната стойност на компютърно-томографски асистираната каротидография, доплеровата сонография на каротидните артерии, диагностичната ангиография и компютърната томография на главата/главния мозък.

В дисертационния труд е отделено специално внимание на съпътстващите каротидната патология изяви на мултифокалната атеросклероза – засягане на коронарни и периферни артерии, както и на основните съпътстващи заболявания – исхемичен мозъчен инсулт, захарен диабет и др.

Информацията за изследваните в дисертацията параметри е събирана и обработвана със съвременни методи, включващи пакет от основните статистически методи, използвани в медицинската практика.

В раздела „Собствени резултати“ д-р Йорданов анализира резултатите от проучването си, като дава демографски характеристики на пациентите и видовете каротидни интервенции, на които са подложени. Има таблици и диаграми, даващи ясна представа за резултатите от сравненията на двете групи пациенти – с ендартеректомия и ангиопластика и стентирание. И при двете групи пациенти резултатите са съпоставими с тези, посочени в публикации на автори от престижни медицински центрове.

Значително място е отделено на следоперативните усложнения след каротидна ендартеректомия и след ангиопластика със стентирание, което е важен въпрос при анализа на тази патология и методите за нейното лечение. Дадени са и данни за пациенти със съпътстваща сърдечна (коронарна) патология, лекувана оперативно или чрез перкутанна интервенция. В светлината на мултифокалната атеросклероза, значение има третирането на всяка една от клинично изявените локализации – мозъчно-съдова, сърдечна и периферна.

В разделите „Обсъждане“ и „Заклучение“ са разгледани резултатите от оперативното лечение, интервенционалното лечение, третирането на съпътстващите заболявания и резултатите в светлината на световния опит и съпоставка на резултатите. Обръща се внимание на оптималните диагностични методи, приложими за определяне на най-подходящото лечение. Важен е акцентът върху мултидисциплинарния екип, който трябва да обсъди пациентите с мултифокална атеросклероза, със засягане на каротидните артерии, мозъчното кръвообръщение, сърцето, периферните съдове, на фона на захарен диабет и други съпътстващи заболявания.

В заключителния раздел „Изводи“ са направените 6 извода, които следват логично от цялостния материал и изложението му, направените статистически анализи и интерпретация на данните. Потвърждават стойността на поставената цел и задачите за постигането ѝ. Дават насока за подобряване на работата при диагностицирането и лечението на каротидната патология, в много случаи една от изявите на мултифокалната атеросклероза.

Критични бележки и препоръки

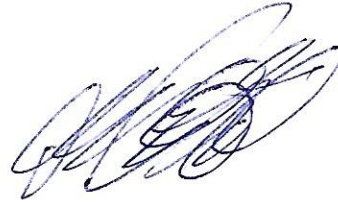
Би могло да се обърне повече внимание на разликите в показанията за оперативна ендартеректомия и перкутанна ангиопластика и стентирание в светлината на мултифокалната атеросклероза – съпътстващи мозъчно-съдова, коронарна и периферно-съдова патология.

Приноси с научно-приложен и потвърдителен характер – приемам за значими и петте, описани от автора – базирани са на резултатите от лечението на пациентите чрез оперативни и интервенционални методи, което е достижение за публикуваните в българската практика научни трудове.

Заклучение – Дисертационният труд на д-р Емил Йорданов е обстойно проучване върху значим клиничен материал за 8-годишен период, който касае важните и актуални въпроси за оперативното и интервенционално лечение на значимите каротидни стенози, в светлината на мултифокалната атеросклероза.

На базата на всичко изложено дотук, актуалността и важноста на изследваните в дисертационния труд проблеми, давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка и предлагам на Уважаемото Научно жури да гласува положително за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ на д-р Емил Димитров Йорданов по научната специалност и докторска програма „Хирургия“.

С уважение:

Проф. д-р Пламен Панайотов, д.м.

18 януари 2022 г.

Гр. Варна